

КОНЦЕПТ ІСТИНИ В УМОВАХ ПОСТПРАВДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ КЛАСИЧНОЇ ЕПІСТЕМОЛОГІЧНОЇ ПАРАДИГМИ

Юрій КРАВЦОВ

orcid.org/0000-0003-4968-9112

доктор філософських наук,

професор кафедри соціально-психологічних і гуманітарних наук

Дніпровського державного технічного університету

email: Kravtsovyuri0@gmail.com

Іван ЦИХУЛЯК

orcid.org/0000-0002-8931-5951

кандидат філософських наук, доцент,

доцент кафедри суспільно-гуманітарної підготовки, психології та соціальної роботи

Міжрегіональної академії управління персоналом

email: tsykhuliak@gmail.com

Тетяна ЦОЙ

orcid.org/0000-0003-4413-1478

кандидат філософських наук, доцент,

доцент кафедри культури та соціально-гуманітарних дисциплін

Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури

email: tetiana.tsoi@naoma.edu.ua

Анотація. Досліджується філософське поняття «істина» з точки зору класичної епістемології. З'ясовано, що поява та поширення феномену постправди радикально змінили спосіб функціонування істини. Визначено, що істина редукується до коротких і зручних для споживання форм, породжуючи так звану «інформаційну бульбашку», коли користувачі замикаються у межах власних переконань. Проаналізовано епістемологічні виклики, пов'язані з появою постправди. Доведено, що вони не означають повного краху класичної епістемології, проте вказують на необхідність її глибокого переосмислення.

Ключові слова: істина, філософія істини, постправда, епістемологія, цифрова епоха, «інформаційна бульбашка», універсальні критерії істинності.

Постановка проблеми. Вже багато віків поняття «істина» перебуває в центрі філософського осмислення пізнання. Класична епістемологія, починаючи від Платона й Арістотеля та завершуючи мислителями Нового часу, виходила з припущення, що істина є об'єктивною, раціонально обґрунтованою і принципово досяжною. Вона трактувалась як відповідність знання дійсності, результат логічного аналізу, емпіричної перевірки

або їхнє поєднання. Проте в умовах сучасного соціокультурного простору ця уявлення дедалі частіше піддаються сумніву.

Поява та поширення феномену постправди радикально змінює спосіб функціонування істини в суспільстві. У публічному дискурсі дедалі більшого значення набувають не факти, а емоції, ідентичності, переконання та наративи, що апелюють до особистого досвіду.

© Кравцов Ю., Цихуляк І., Цой Т.

Істина втрачає статус універсальної норми й починає сприйматися як відносна, контекстуальна або навіть інструментальна. У такій ситуації знання дедалі частіше підмінюється думкою, аргументація – риторикою, а перевірка фактів – вірусним поширенням інформації. І, що найголовніше, ця трансформація має не лише культурні, а й глибокі епістемологічні наслідки, через які варто замислитися, чи не призведе епоха постправди до кінця класичного розуміння істини та чи можна в умовах цифрової реальності, де увесь контент залежить від алгоритмічного відбору і множинної інтерпретації, повернутися до ідеї об'єктивної та обґрунтованої істини?

Актуальність запропонованої нами роботи полягає у тому, що вона стосується не лише абстрактних філософських концептів, а й фактично самих засад суспільного життя. Якщо спільне для всіх уявлення про істину втратиться, про жоден продуктивний діалог неможливо буде говорити, а ще підірветься довіра до науки, освіти, медійної сфери та роботи демократичних інститутів. Щоб цього не сталося, потрібно комплексно досліджувати поняття істини в епоху постправди та аналізувати будь-які можливості, які допоможуть повернутися до класичних епістемологічних моделей.

Аналіз досліджень і публікацій.

Справедливо відзначити, що робота навколо зазначених вище проблем в українському науковому дискурсі триває плідно, про це свідчать численні праці наших дослідників, кількість яких невпинно зростає з кожним роком. Так, О. Висоцький розглядає постправду як інформаційно-політичну технологію, що змішує істинне й хибне, апелює до емоцій та егоїстичних інтересів людей,

а також легітимізує політичні наративи та суб'єктів влади. На його думку, ставка постправди – ірраціональні аспекти свідомості, результативність та ефективність впливу. По суті, це новий вид пропаганди, де успіх оцінюється через задоволення бажань аудиторії та підтримку владних структур, часто на шкоду меншинам або опонентам, і змінює політику, орієнтуючи її на практичну вигоду замість універсальної справедливості [2]. А. Чантурія аналізує причини формування так званої «епохи постправди» та її вплив на масову свідомість, відзначаючи, що емоції та особисті переконання сьогодні впливають на громадську думку сильніше за об'єктивні факти. Особливу роль у цьому відіграють гіперреальність, віртуалізація життя, перетворення симулякрів на соціальні моделі та ангажованість авторитетів у політичному й гуманітарному дискурсах. Понад те, ситуація постправди формується в інтересах владних структур і великого капіталу, підсилюючись гедоністичною орієнтацією сучасної людини, і деформує свідомість, обмежуючи ефективні дії в реальному світі. Подолати її негативний вплив, стверджує дослідник, можливо через раціональну дискусію та пошук консенсусу в суспільстві [9]. М. Сінельнікова припускає, що саме поява постправди спричинила кризу класичного розуміння істини, адже дуже багато людей сьогодні перестають цікавитися, що є правдою, а що ні. Тому починає побутувати думка, що об'єктивної та універсальної істини не існує і будь-яка точка зору заслуговує на існування [8]. Т. Гайналь, І. Кучера, С. Білоус називають постправду концептом, який змінює розуміння істини в новітньому філософському дискурсі,

та переконують, що утворюється він із пропаганди і фейків – вкрай негативно-го явища для нашого суспільства [3].

Я. Коркос теж вивчає епоху постправди як суспільно-політичний феномен, який ігнорує істинність фактів та суджень. Саме вона, на його думку, формує політичні, технологічні, філософські й інформаційні виклики, знижуючи ефективність політики, освіти, науки та ускладнюючи орієнтацію пересічних громадян у світі інформації [5]. У свою чергу А. Верстин аналізує постправду в контексті ідей провідних мислителів ХХ–ХХІ століть (Макінтайра, Бодріяра, Баумана, Фуко, Габермаса, Ліотара та Рорті) і констатує, що постправда є якісно новим феноменом, де емоції та суб'єктивні переконання домінують над фактами, підриваючи раціональний дискурс і суспільну довіру [1]. Т. Шоріна відмічає розмитість традиційних меж між правдою / брехнею та фактом / вигадкою. Дослідниця переконує, що поняття постправди якраз релятивно й об'єднує ці поняття і стає ключовою характеристикою культури нашого часу, у якій відображається новий суспільний настрій і поведінка громадян, які живуть у демократичних державах [10]. М. Мошковський, Т. Сулятицька та М. Харламов твердять, що саме маніпулятивні практики, емоційне сприйняття та селективність інформації витісняють раціональні критерії істинності, трансформуючи суспільну комунікацію та ставлячи виклики для критичного мислення і демократичних цінностей. Постправда для них базується на домінуванні емоцій над фактами, а ключовим механізмом її поширення є мас-медіа і цифрові платформи, що є фундаментом для утворення інформаційних

«бульбашок». Таким чином, постправда формує нову епістемологічну парадигму, що робить істину відносною і контекстуальною, підкреслюючи важливість критичного мислення та здатності до рефлексії [6]. Слушним є і зауваження А. Гурківської, яка називає постправду спекулятивною формою сприйняття інформації, де взаємодія агентів є хаотичною, алгоритмічною та технологічно підкріпленою, з фреймінгом фактів, емоційною детермінацією та відсутністю лінійної суб'єктності. Через когнітивні викривлення та психологічні ефекти, переконує науковиця, постправда формує суспільну думку, впливає на репутацію інститутів і здатність суспільства реагувати на політичні процеси, підкреслюючи взаємопов'язану природу сучасної інформаційної взаємодії [4].

Неможливо не погодитися також із позицією Г. Поперечної, О. Мороз та Г. Воронової щодо постправди, адже вони називають її серйозним викликом для демократичного суспільства, особливо такого, що виживає в умовах глобальних криз (воєн, інфодемій, економічних стрибків). Протидіяти такому стану речей може лише розвиток критичного мислення та медіаграмотність. Понад те, дослідниці розробили комплексну модель інформаційної стійкості громадянського суспільства, основними компонентами якої є освіта, цифрова грамотність, підтримка фактчекінгових платформ та активна участь у медіаініціативах [7].

Констатуємо, що ми проаналізували насправді надзвичайно малий відсоток того, що вже здійснено у розробці проблеми постправди. Однак глобалізаційні процеси і цифровізація настільки швидко змінюють нашу дійсність і

сприйняття реальності, що актуальність проведення подальших досліджень на-вряд чи знизиться протягом кількох наступних років чи навіть десятиліть. Наша робота, сподіваємося, теж посяде гідне місце у переліку досліджень поняття істини в епоху постправди та з'ясування того, чи можливо буде повернутися до класичної епістемології у сучасний період.

Мета дослідження полягає у філософському осмисленні трансформації поняття істини в епоху постправди та аналізі можливості й доцільності повернення до класичних епістемологічних моделей у сучасному соціокультурному контексті.

Виклад основного матеріалу. У межах класичної епістемології істина розглядалася не просто як властивість висловлювань, а як фундаментальний принцип пізнання, що визначає саму можливість знання. Варто виділити три основних теорії істини, що хоч і формувалися у різних історико-філософських контекстах, однак мають одну спільну настанову: істина – це щось незалежне від суб'єктивних переконань, емоцій або соціальних конвенцій. Розглянемо детальніше кожну із них:

• **Кореспондентська концепція** стверджує, що істина має відповідати знанням або висловлюванням об'єктивної реальності. Її онтологічною передумовою є реалізм (світ і його структура існує незалежно від людської свідомості), з точки зору гносеології базовим є твердження, що людський розум може відтворювати або репрезентувати світову структуру через поняття, судження та теорії, а пізнання – це процес «відображення» дійсності. Таким чином, ми називаємо істинним те, що відповідає

фактам. Однак дуже важко обрати саме той критерій відповідності, який надасть доступ до «чистої» реальності поза інтерпретаціями.

• **Когерентна концепція** є альтернативою щойно описаній. Вона наголошує, що реальність не відповідає, а узгоджується із знаннями та іншими елементами системи переконань. Тому істинним є все те, що логічно вписується у цілісну та несуперечливу систему. Онтологія цієї концепції пов'язана з ідеалізмом / конструктивізмом, де реальність осмислюється в межах певної концептуальної схеми. Гносеологія передбачає, що внутрішня логічна узгодженість є ключовим критерієм істини. Лише так можна пояснити, чому деякі теорії здаються істинними навіть без емпіричної перевірки. Ризик же такої концепції полягає в можливому релятивізмі, коли виникне кілька внутрішньо узгоджених, але взаємовиключних систем переконань.

• **Прагматична концепція**, розроблена Ч. Пірсом, В. Джеймсом і Дж. Дьюї, визначає істину через її практичну ефективність (істинним є те, що діє / працює, підтверджується досвідом, допомагає розв'язанню проблем і має корисні наслідки). Онтологічно ця концепція мислить реальність як динамічний процес взаємодії людини зі світом. Гносеологічно – підтримує ідею, що знання не є пасивним відображенням дії, а її інструментом. З одного боку, прагматизм є гнучким і зорієнтованим на реальні людські потреби. З іншого – розмиває межі між істинним і корисним та створює ризик редукації істини до утилітарного критерію.

Зауважимо, що попри очевидну відмінність зазначених концепцій істини між ними все ж є багато спільного: вони

не виключають можливості раціонально обґрунтовувати знання, дотримуються універсальних критеріїв істинності та виявляють відносну стабільність значень. Саме ці засади сьогодні піддаються сумніву в умовах постправди, що дуже часто сприймає істину дискурсивно, контекстуально й залежно від позиції влади, емоцій або медіалогіки. Через неї сумнівними виглядають не лише окремі теорії істини, а й сама ідея класичної епістемології як такої, можливості якої в сучасному світі треба суттєво переосмислювати.

Саме поняття постправди виникло на початку XXI століття, коли стало очевидним, що громадську думку частіше формують емоції, переконання та ідентичнісні наративи, а не факти. Пропри це постправда все ж не відкидає істину повністю, однак змінює її статус: істина перестає бути визначальним критерієм оцінки висловлювань і подій. Отже, постправда починає функціонувати не як класична епістемологічна категорія, а як соціокультурний режим виробництва смислів. Для неї неважливо, чи *щось є істинним, а те, чи є воно переконливим / емоційно резонансним / ідеологічно зручним*. Ключовими чинниками виникнення постправди є:

- **Соціальні** – криза довіри до інституцій, які традиційно були носіями істини: науки, освіти, журналістики, держави. Скандали, маніпуляції, політична поляризація та економічна нестабільність сприяють формуванню скептичного ставлення до будь-яких «офіційних» версій подій. Через це люди покладаються не на експертне знання, а на особистий досвід, інтуїцію або позицію своєї соціальної групи. Істина для них є маркером групової ідентичності,

тим, що відповідає переконанням «своїх».

- **Культурні** – пов'язані із постмодерністською критикою метанаративів, універсальних істин та об'єктивності. Ідея про те, що будь-яке знання є сконструйованим, інтерпретованим і контекстуально зумовленим. Для них характерний радикальний релятивізм – кожен має свою правду, а істина є формою самовираження.

- **Комунікативні** – з появою цифрових медіа радикально трансформувалися не лише способи поширення інформації, а й самі когнітивні та епістемологічні умови її сприйняття. Алгоритми соціальних мереж і платформ обирають інформацію не за її істинністю, а за здатністю утримувати увагу. Так поширюються сенсаційні, емоційно забарвлені й часто маніпулятивні повідомлення. Комунікація в цифровому просторі стає фрагментованою, кліповою і реактивною. Інформація не осмислюється глибоко і оцінюється дуже швидко: через лайки, репости, коментарі істина редукується до коротких і зручних для споживання форм і виникає феномен так званої «інформаційної бульбашки», коли користувачі замикаються у межах власних переконань.

В такому контексті слід розуміти, що постправда є не просто наслідком брехні чи дезінформації. Це складний соціокультурний феномен, що виникає на перетині кризи довіри, культурного релятивізму та трансформацій комунікативного середовища. Вона змінює саму логіку функціонування істини: з епістемологічної категорії вона перетворюється на інструмент впливу, ідентифікації та мобілізації. Це створює принципово нові виклики для класичної епістемології, яка

виходила з припущення про можливість раціонального консенсусу щодо істини.

Візуалізація та меміфікація знання ще більше ускладнюють ситуацію. Складні проблеми редукуються до образів, символів і коротких повідомлень, що легко поширюються, але рідко сприяють глибокому розумінню. Істина втрачає свою концептуальну глибину й перетворюється на емоційний ефект. Це сприяє формуванню уявлення про істину як щось суб'єктивно пережите, а не раціонально доведене.

Як бачимо, класичні уявлення про істину як результат раціонального пізнання стикаються із серйозною кризою. Раціональна аргументація програє швидкості, складність – простоті, а обґрунтованість – емоційній переконливості. Це не означає повного зникнення істини, але вказує на зміну її епістемологічного статусу: вона більше не є безумовною нормою, а стає лише одним із багатьох можливих режимів інтерпретації реальності.

Після розгляду ключових чинників виникнення постправди необхідним є аналіз епістемологічних викликів, пов'язаних з її появою:

- **ерозія ідеї об'єктивності** – заперчується кореспондентська теорія істини, що існує незалежна від суб'єкта реальність, з якою співвідносяться знання, а істинним визнається твердження, що реальність є результатом інтерпретацій, медіарепрезентацій і дискурсивних практик як версія подій, що домінує у певному комунікативному середовищі;

- **криза універсальних критеріїв істинності**, які вірили в існування загальних норм, за допомогою яких можна відрізнити істинне від хибного, що в постправді замінила аргументацію на

наративи, докази – на емоційний резонанс, а логіку – на ідентичність;

- **зміна статусу суб'єкта пізнання** від образу автономного, раціонального індивіда, здатного до критичного мислення, до фрагментованого, реактивного суб'єкта, чий переконання формують алгоритми, групові наративи і медійні тренди, який вже не шукає істини, а споживає готові смисли;

- **заміщення істини переконливостю**, коли класичне розуміння істини як складної, парадоксальної або й травматичної стає психологічно комфортним і таким, що відповідає очікуванням;

- **темпоральна нестабільність істини**, яка у класичних концепціях мала протяжність у часі, а в цифровому середовищі є короткотривалою, ситуативною і легкозамінною;

- **радикальний релятивізм**, що заперечує єдині критерії істини, адже кожна інтерпретація має право на існування, а жодна позиція не може бути універсальною.

Звичайно, усі представлені нами виклики не означають повного краху класичної епістемології, проте вони вказують на необхідність її глибокого переосмислення. Йдеться не про механічне повернення до старих моделей, а про пошук нових форм раціональності, які змогли б поєднати вимоги об'єктивності з усвідомленням соціокультурної зумовленості знання. Скажімо, кореспондентська теорія істини може бути переосмислена в контексті регулятивного ідеалу, де істина постає не як остаточна відповідність, а як горизонт, до якого прагне пізнання. Так збережеться ідея об'єктивності, яка, однак, не зможе уникнути інтерпретації та медіації.

Якщо ж розглядати істину не як замкнену логічну систему, а як відкрити, динамічну мережу знань, то й класичну когерентну модель теж можна адаптувати до сучасного світу. Маємо на увазі, що істину сьогодні формують міждисциплінарні зв'язки, діалог різних дискурсів і постійні перегляди попередніх уявлень. Когерентність тут означає не статичну узгодженість, а здатність системи знання інтегрувати нові дані без втрати внутрішньої раціональності. Це дає можливість уникнути як догматизму, так і радикального релятивізму.

Прагматична концепція істини хоч все ще є актуальною у цифрову епоху, однак потребує суттєвого уточнення. Якщо звести істину лише до корисності або ефективності, виникає загроза її редукції до інструментального ресурсу. Проте в оновленій інтерпретації прагматизм може слугувати нагадуванням про те, що істина не є абстрактною сутністю, відірваною від людської практики. Вона має бути не лише логічно обґрунтованою, а й соціально відповідальною, здатною витримувати перевірку реальними наслідками.

Особливу роль у переосмисленні класичних моделей відіграє концепція інтерсуб'єктивності. У класичній епістемології істина часто була незалежною від соціального виміру. Сьогодні ж знання формується в комунікації. Це не означає, що істина редукується до консенсусу, але вказує на те, що критерії істинності виробляються в межах спільних практик аргументації, критики й перевірки. Таким чином, об'єктивність перестає бути абсолютною і набуває характеру процедурної.

Ще одним напрямом адаптації є поєднання класичної епістемології з

етикою пізнання. У світі постправди питання істини нерозривно пов'язане з питанням відповідальності: хто продукує знання, з якою метою, у яких умовах і з якими наслідками. Класичні теорії істини можуть бути збагачені етичним виміром, що дає змогу розглядати істину не лише як логічну властивість тверджень, а як форму ставлення до світу й інших.

Нарешті, важливим аспектом є інтеграція класичних моделей у цифрову культуру. Це передбачає розвиток нових форм критичного мислення, цифрової грамотності та епістемологічної рефлексії. Йдеться не про повернення до старих схем, а про формування нових інструментів розрізнення істинного й хибного в умовах інформаційного перенасичення.

Зі сказаного вище випливає, що відповідь на питання, чи можливе повернення до класичної епістемології в епоху постправди, не може звучати категорично «так» або «ні». Адже йдеться не про буквальне відновлення старих концепцій у первинному вигляді, а про переосмислення їхнього змісту, функцій і меж застосування. У цьому сенсі «повернення» слід розуміти не як рух назад, а як рефлексивний жест, спрямований на виявлення тих елементів класичної традиції, які зберігають евристичну цінність у сучасних умовах.

Регресивним таке повернення виглядатиме тоді, коли класичні теорії істини будуть абсолютизовані й подаватимуться як завершені, універсальні та позачасові. Натомість продуктивним поверненням буде таке, що визнаватиме класичні теорії істини не як догми, а як інтелектуальні інструменти, здатні бути адаптованими до нових умов. Йдеться про відновлення не конкретних

відповідей, а способу мислення, який орієнтований на аргументацію, обґрунтування, перевірку й самокорекцію. Також дуже важливо уникнути крайнощів в інтерпретації істини: як догматичного об'єктивізму, так і радикального релятивізму. Перший ігнорує історичну та культурну зумовленість знання, другий позбавляє істину будь-якого нормативного сенсу. Перспективною альтернативою є концепція процедурної об'єктивності: істина не гарантується наперед, але формується через певні правила – аргументацію, доказовість, відкритість до перевірки, можливість фальсифікації тощо.

Висновки. Як показали результати дослідження, існування феномену постправди не скасовує поняття істини, а радикально змінює умови його функціонування. Класичні епістемологічні моделі стикаються з низкою викликів, пов'язаних із фрагментацією знання, алгоритмізацією комунікації та зростанням ролі емоційних і наративних чинників. Водночас ці моделі не втрачають своєї цінності, якщо розглядати їх не як завершені системи, а як відкриті концептуальні рамки. Саме тому продуктивне «повернення» до класичної епістемології можливе лише у формі критичного переосмислення, а не механічної реставрації. У сучасному контексті істина постає не як статичний результат, а як процес – практика аргументації, перевірки й відповідального мислення. Лише так вона зберігає свій нормативний потенціал і здатність бути орієнтиром у складній інформаційній реальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Верстин, А. Епоха постправди у працях філософів ХХ–ХХІ століть: теоретико-філософський аналіз. *Humanities Studies*. 2025. Вип. 23 (100). С. 17–25. URL: <https://doi.org/10.32782/hst-2025-23-100-02>
2. Висоцький, О. Постправда: концептуальні та праксеологічні виміри. *Грані*. 2018. № 10. Т. 21. С. 128–133. URL: <https://doi.org/10.15421/1718138>
3. Гайналь, Т., Кучера, І., Білоус, С. Епоха постправди: фактори виникнення і виживання. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2022. С. 15–20. URL: <https://doi.org/10.32837/apfs.v0i36.1104>
4. Гурківська, А. Концептуалізація постправди. *Вісник Львівського університету. Серія Філософсько-політологічні студії*. 2023. Вип. 47. С. 195–206. URL: <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.47.25>
5. Коркос, Я. Епоха постправди у сучасному світі: витоки та причини. *Слобожанський науковий вісник. Серія Психологія*. 2023. Вип. 1. С. 23–31. URL: <https://doi.org/10.32782/psyspu/2023.1.4>
6. Мошковський, М., Сулятицька, Т., Харламов, М. Постправда як філософський феномен сучасного інформаційного простору. *Вісник гуманітарних наук*. 2025. № 13. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17632396>
7. Поперечна, Г., Мороз, О., Воронова, Г. Вплив постправди на громадянську свідомість у період глобальних криз. *Культурологічний альманах*. 2025. Вип. 3 (15). С. 181–190. URL: <https://doi.org/10.31392/cult.aln.2025.3.22>
8. Сінельнікова, М. Трансформація концепту істини в мережі Інтернет. *Вісник Львівського університету. Серія Філософсько-політологічні студії*. 2025. Вип. 58. С. 192–198. URL: <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.58.23>
9. Чантурія, А. Постправда та масова свідомість. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Соціологічні науки*. 2018. № 9 (323). С. 4–14. URL: http://www.ostrovok.lg.ua/sites/default/files/visnik_gruden_2018_fin_v2-konvertirovan.pdf
10. Шоріна, Т. Постправда як реальність

девальвованої культури в епоху кризи сучасної демократії. *Вісник НАУ. Серія Філософія. Культурологія*. 2020. №1 (31). С. 114–121. URL: <https://doi.org/10.18372/2412-2157.31.14838>

REFERENCES

1. Verstyn, A. (2025). The Era of Post-Truth in the Works of Philosophers of the 20th–21st Centuries: Theoretical and Philosophical Analysis. *Humanities Studies*, No. 23 (100), pp. 17-25. [online] Available at: DOI <https://doi.org/10.32782/hst-2025-23-100-02> [in Ukr.]
2. Vysotskyi, O. (2018). Post-Truth: Conceptual and Praxeological Dimensions. *Hrani*, No. 10, pp. 128-133. [online] Available at: DOI: 10.15421/1718138 [in Ukr.]
3. Hainal, T., Kuchera, I., Bilous, S. (2022). The Post-Truth Era: Factors of Emergence and Survival. *Aktualni problemy filosofii ta sotsiologii* (Current Problems of Philosophy and Sociology), No 1, pp. 15-20. [online] Available at: DOI <https://doi.org/10.32837/apfs.v0i36.1104> [in Ukr.]
4. Hurkivska, A. (2023). Conceptualizing Post-Truth. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filoso-politoloichni studii* (Bulletin of Lviv University. Series Philosophical and Political Studies), No 47, pp. 195-206. [online] Available at: DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.47.25> [in Ukr.]
5. Korkos, Ya. (2023). The Era of Post-Truth in the Modern World: Origins and Causes. *Slobozhanskyi naukovyi visnyk. Seriiia: Psykholohiia* (Slobozhansky Scientific Bulletin. Psychology Series), No. 1, pp. 23-31. [online] Available at: DOI <https://doi.org/10.32782/psyspu/2023.1.4> [in Ukr.]
6. Moshkovskiy, M., Suliatytska, T., Kharlamov, M. (2025). Post-Truth as a Philosophical Phenomenon of the Modern Information Space. *Visnyk humanitarnykh nauk* (Bulletin of the Humanities), No. 13. [online] Available at: DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17632396> [in Ukr.]
7. Poperechna, H., Moroz, O., Voronova, H. (2025). The Impact of Post-Truth on Civic Consciousness During Global Crises. *Kulturolohichnyi almanakh* (Culturological Almanac), No. 3 (15), pp. 181-190. [online] Available at: DOI <https://doi.org/https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.3.22> [in Ukr.]
8. Sinelnikova, M. (2025). Transformation of the Concept of Truth on the Internet. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia: Filofofsko-politoloichni studii* (Bulletin of Lviv University. Series Philosophical and Political Studies), No. 58, pp. 192-198. [online] Available at: DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.58.23> [in Ukr.]
9. Chanturiia, A. (2018). Post-Truth and Mass Consciousness. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka. Sotsioloichni nauky* (Bulletin of Taras Shevchenko National University of Lviv. Sociological Sciences.), No. 9 (323), pp. 4-14. [online] Available at: http://www.ostrovok.lg.ua/sites/default/files/visnik_gruden_2018_fin_v2-konvertirovan.pdf [in Ukr.]
10. Shorina, T. (2020). Post-Truth as the Reality of Devalued Culture in the Era of Crisis of Modern Democracy. *Visnyk NAU. Seriiia: Filosofiiia. Kulturolohiia* (Bulletin of the National Academy of Sciences. Series Philosophy. Cultural Studies), No. 1 (31), pp. 114-121. [online] Available at: DOI: <https://doi.org/10.18372/2412-2157.31.14838> [in Ukr.]

Summary

**THE CONCEPT OF TRUTH IN THE CONTEXT OF POST-TRUTH
AND PROSPECTS FOR THE RESTORATION OF THE CLASSICAL
EPISTEMOLOGICAL PARADIGM**

Yurii KRAVTSOV

orcid.org/0000-0003-4968-9112

Doctor of Philosophical Science, Professor of Department of Social,
Psychological and Humanitarian Sciences, Dniprovsky State Technical University
email: Kravtsovyuri0@gmail.com

Ivan TSYKHULIAK

orcid.org/0000-0002-8931-5951

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor
Associate Professor at the Department of Social-Humanitarian Training,
Psychology and Social Work
email: tsykhuliak@gmail.com

Tetiana TSOI

orcid.org/0000-0003-4413-1478

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor Department of Culture and Social and Humanitarian Sciences,
National Academy of Fine Arts and Architecture Department of Theory and Art History
email: tetiana.tsoi@naoma.edu.ua

The relevance of the research. The article examines the philosophical concept of “truth” from the perspective of classical epistemology, where it was interpreted as the correspondence of knowledge to reality, the result of logical analysis, empirical verification or a combination thereof, and in the context of the post-truth era, which has questioned these notions.

The **purpose** of the work is to investigate the transformation of the concept of truth in the post-truth era and to determine the possibilities of returning to classical epistemological models in the modern socio-cultural context.

Conclusions. It is found that the emergence and spread of the post-truth phenomenon has radically changed the way truth functions, giving more importance to emotions, identities, beliefs and narratives that appeal to personal experience, rather than facts. Because of this, truth has lost its status as a universal norm and has become relative, contextual and instrumental, replacing knowledge with opinion, argumentation with rhetoric, and fact-checking with the viral spread of information. It is stated that such a transformation has cultural and deep epistemological consequences, the key factors of the emergence of post-truth are called social, cultural and communicative, which led to a superficial understanding of information and its quick assessment through likes, reposts and comments. It is determined that under such conditions, the truth is reduced to short and convenient forms for consumption, giving rise to the so-called «information bubble», when users are locked within their own beliefs.

The epistemological challenges associated with the emergence of post-truth are analyzed: the erosion of the idea of objectivity, the crisis of universal criteria of truth, the change in the status of the subject of knowledge, the replacement of truth by persuasion, the temporal instability of truth, and radical relativism. It is proven that all of them do not mean the complete collapse of classical epistemology but indicate the need for its deep rethinking - not as a mechanical return to old models, but as a search for new forms of rationality that could combine the requirements of objectivity with the awareness of the socio-cultural conditionality of knowledge.

Keywords: truth, philosophy of truth, post-truth, epistemology, digital age, «information bubble», universal criteria of truth.

Отримано редакцією / Received: 22.01.26

Прорецензовано / Revised: 10.02.26

Схвалено до друку / Accepted: 26.02.26